

Sluttrapport til Stiftelsen DAM

Tegnspråkkurs = inkludering

NYTT MATERIELL FOR TEGNSPRÅKKURS MED NETTBASERTE RESSURSER

PROSJEKTNUMMER **2017/HE1-166638**

ISBN 978-82-7052-204-0

Dette prosjektet er støttet av Stiftelsen Dam og Norges Døveforbund.

Forord

«Tegnspråk = inkludering» er et prosjekt gjennomført av Norges Døveforbund med støtte fra Stiftelsen Dam. Det har vært utfordrende å lage en god kursbok til norsk tegnspråk fordi språket er lite forsket på.

Vi kjenner til at norske døve har brukt tegnspråk i over 200 år, og organisering av tegnspråkkurs i Norge startet ikke før i 1965. Norges Døveforbund har siden begynnelsen av 1970-årene laget ulike hefter til tegnspråkkurs.

Norsk tegnspråk ble først anerkjent som et fullverdig språk på Stortinget i april 2009. Mye av materialet som var produsert tidligere, hadde fokus på tegn som var mer knyttet til syntaks og grammatikk i norsk talespråk. Vi kaller dette for blandingsspråk¹ hvor det blandes sammen to ulike språk: norsk tegnspråk og norsk talespråk. Ved å bruke blandingsspråk, kan det skape ulike holdninger til språk og språkbruk i dagliglivet. Siden talespråket er et majoritetsspråk i det norske samfunnet, er norsk tegnspråk sårbart på lik linje med de andre minoritetsspråkene (samisk, kvensk, romanes og romani) i Norge.

Grunnlaget for det gamle materialet var preget av blandingsspråket, og det skapte et stort behov for en ordentlig ferdighetsbok med oppdaterte fagkunnskaper for å styrke og øke bruken av norsk tegnspråk. En ordentlig kursbok i norsk tegnspråk vil være med på å bidra til økningen av statusen til norsk tegnspråk.

I 2013 startet Oslo Døveforening og Norges Døveforbund et prosjekt, med støtte fra Ekstrastiftelsen (prosjekt.nr 2012/1/0318), med å kartlegge tegnspråkkurs i norske døveforeninger og ulike tegnspråkmateriell fra inn- og utland. Resultat ble et større prosjekt hvor vi skulle lage en ordentlig kursbok.

Prosjektarbeidet med en ny ferdighetsbok til norsk tegnspråk begynte på alvor i august 2017 og avsluttet i 2019. NDF fortsatte etter nyttåret med boken og den ble ferdigtrykt i februar 2020. Det er planlagt en lansering av boken mandag 18. mai (stiftelsesdato til døveforbundet).

Under arbeidet med denne boken, har jeg benyttet litteratur innen tegnspråk og undervisning, språkkursbøker (både talespråk og tegnspråk) og fått inspirasjon og/eller hjelp fra fagfolk fra ulike utdanningsinstitusjoner og døveorganisasjoner/-miljøer. Denne boken er bygget på «det felles europeiske rammeverket for språk».

Jeg som forfatter, vil takke alle som har bidratt til at denne kursboken ble til!

Dato 5. mars 2020
Jim Vold
Prosjektleder
Norges Døveforbund

---

¹ Blandingsspråk med både norsk talespråk og norsk tegnspråk er ofte skrevet som: «tegn og tale», «norsk som tegnstøtte», «tegnspråknorsk».

Bakgrunn for prosjektet

Norsk tegnspråk har hatt en positiv utvikling de siste 30 årene, etter at tegnspråkforskningen viste at tegnspråk har egne grammatikalske regler. Tegnspråk er blitt anerkjent som et eget selvstendig språk i undervisningen i St.meld. 61 (1984 - 1985). St.meld. 35 (2007-2008) «Mål og mening» anerkjenner norsk tegnspråk som et av de offisielle språkene i Norge.

Døveorganisasjonen har gjennomført tegnspråkkurs i en årrekke. Men kursmaterialet er fra 70- og 80-tallet, og er utviklet i samtidens lys. I årenes løp har det vært forsøkt å lage ulike oppdaterte tegnspråkmaterieller. Tegnspråkforskningen har vist at mye av dette materialet var basert på norsk talespråk.

I dag fins det 20 døveforeninger i Norge. Spesielt i distriktene rapporterer døveforeningene at de ønsker å gjennomføre tegnspråkkurs, men ikke har tilgang på egnet kursmateriell. Interessen er stor – lokale døveforeninger har fortalt at når de tidligere har annonsert tegnspråkkurs i avisene, får de så mye respons at de blir overveldet. Markedet er stort, men døveforeningene hemmes i å tilby dette på grunn av mangel på godt kursmateriell. De føler de ikke har kapasitet og ressurser til å gjennomføre tegnspråkkurs, men med nytt materiell kan lokale døveforeninger gjøre svært mye for å heve tegnspråkkunnskapene rundt døve/hørselshemmede barn og voksne i lokalmiljøene.

Men kursene hemmes av at kvaliteten på kursmaterialet ikke er god nok. Det er vanskelig å finne lærere til å gjennomføre tegnspråkkurs blant annet fordi de ikke føler de har et godt arbeidsgrunnlag i materialet. Opplevd kvalitet på kursene blir lav, og prises også lavt, noe som gjør at det heller ikke gis tilstrekkelig inntekt til å oppdatere tegnspråkmaterialet skikkelig. Det blir mange tilfeldige og «hjemmelagde» løsninger. Tegnspråkkursene i regi av døveforeningene er blitt fanget i en ond sirkel – materialet er blitt for dårlig til at vi kan ta nok betalt til å dekke nyutvikling.

NDF ønsker derfor å utvikle tegnspråkmateriell som er oppdatert etter dagens fagkunnskap og forskning innen tegnspråk. Og som følger moderne pedagogiske prinsipper. Dette vil gjøre det mye lettere for NDF og døveforeningene å satse på flere tegnspråkkurs og sikre at flest mulig over hele landet kan få tilgang til tegnspråkkurs.

Hovedmålet for NDF og døveforeningene har aldri vært å tjene mest mulig penger på tegnspråkkurs. Tvert imot har man tradisjonelt forsøkt å holde lave priser fordi man ser på det som mye mer viktig å spre kunnskap om tegnspråk i samfunnet, og ønsker at «alle» skal ha råd til å lære tegnspråk.

Gjennomføring og metode

Avslutningen av prosjektarbeidet ble forsinket med et år på grunn av flere faktorer:

- Prosjektleder ble ansatt pr 1. august 2017
- Prosjekt-styringsgruppe ble enige å forandre det gamle kursopplegget over til det nye opplegget hvor vi også skulle følge samme mal som andre språkkursene hvor de følger etter det felles europeiske rammeverket for språk (CEFR).
  - o Opprinnelig skulle prosjektleder jobbe med å oppdatere materialet for nivå 1 og eventuelt nivå 2 – med 24 timer hver. Men forandret det til nivå A1 i CEFR for å styrke statusen til norsk tegnspråk og følge utviklingen som skjer ute i fagmiljøet.

- Prosjektleder hadde en 100% stilling i en statlig organisasjon i 2019, og det medførte at han måtte prioritere sin faste jobb og jobbet med prosjektet når han hadde mulighet.
- Eksterne leverandører hadde også sine prioriteringer.

Prosjektet ble avsluttet i desember 2020 med et lite restarbeid som NDF/prosjektleder fullførte i februar 2020.

I perioden var det brukt tid til å samle ulike kurshefter som døveforeningene hadde benyttet, ulike fagbøker i norsk tegnspråk og det ble kjøpt inn en del språkbøker. Blant annet norsk språkkursbøker for innvandrere, engelsk A1 opptil B2 og noen europeiske tegnspråklige språkbøker (varierende fra A1 og opptil C2). Leder hadde vært på en europeisk konferanse for lærere og pratet med noen angående arbeidet med kursbok og opplegg.

Styringsgruppen ble enige våren 2018 om at boken skulle eies og brukes av NDF/døveforeninger. I tillegg var gruppen enige om at andre aktører i samarbeid med NDF, også kunne bruke boken. Dette vil føre til heving av kvaliteten på norsk tegnspråkkurs for nybegynnere. Pr i dag er det hvem som helst som kan undervise i norsk tegnspråk med ganske varierende kvalitet.

I høsten 2018 hadde prosjektleder arrangert to kurshelger for tegnspråklærere hvor de skal bruke den uferdige kursboken. Alle som var på kurset var svært glade for boken, og for å få en liten innføring i tegnspråkpedagogikk og tegnspråkdiraktikk. Det viser et stort behov å kurse dem.

Gjennom prosjektperioden hadde prosjektleder vært med på ulike seminar/møter hvor han presenterte prosjektet overfor andre, og fortalte om kunnskapen hos lærerne som måtte heves betraktelig.

Deler av ferdigproduserte grammatiske teorier om norsk tegnspråk, eller deler av det nye kursopplegget, var testet kort ut i undervisningsfeltet i samarbeid med prosjektleder med gode respons fra lærere eller deltakere.

Prosjektleders samarbeid med fagmiljøer på tegnspråk-feltet:

- Ål Folkehøyskole og kurssenter for døve
- Statped
- Signo
- OsloMet, NTNU, HVL
- Kompetanse Norge
- En lærer fra videregående skole
- Døveforeninger
- Pensjonerte fagfolk
- Enkelte tegnspråklærere fra utlandet
- Språkråd

Innkjøpte tjenester knyttet til bokprosjektet:

- Arbeidet med nettsiden www.ts-kurs.no, av SignWo
- Studio og filmopptak, av Supervisuell
- Illustratør, av Viktor Jäderlund, Döviana AB

Resultater og resultatvurdering

Boken og kursopplegget ble nesten ferdig pr 31. desember 2019. NDF skulle jobbe videre med å slutføre restarbeidet.

Mange fagfolk i det norske tegnspråkmiljøet hadde gitt positive tilbakemeldinger. Flere av dem er nå mer inspirert til å undervise i tegnspråk, noe de ikke var fra før pga. mangel på materiale og undervisningsmetoder. Mange tegnspråklærere som hadde sett gjennom boken, fortalte at den var en etterlengtet bok fordi den fokuserte kun på det norske tegnspråket. Prosjektlederen klarte å skille bort norsk tale/skriftspråk fra kursboken.

I prosjektsøknaden var det skrevet om målgruppen med forskjellige tall. Der sto at hvis man hadde et kursmateriell, ville vi nå langt flere enn i dag. NDF har inntrykk av at dette vil skje hvis kursing av tegnspråklærere blir gitt jevnlig.

NDF hadde fått tilbakemelding fra OsloMet om at de ønsket et samarbeid slik at det på lengre sikt vil gi dagens tegnspråklærere verdifulle studiepoeng fra høyskole/universitetet. Det vil skape flere kompetente tegnspråklærere med oppdatert fagkunnskap.

Oppsummering og videre planer

NDF skal jobbe videre med å oppdatere kursboken, nettsiden og lage nye videoer og materiale til boken.

Så lenge det ikke finnes klare retningslinjer på hva kursdeltakere skal lære i norsk tegnspråk, vil det skape stor usikkerhet blant lærere. Et eksempel på dette kan være privatistelever på videregående skoler som ikke aner hvordan de skal forberede seg til eksamen, og hvilket fagstoff de skal bruke. Dette var årsaken til at NDF ønsket at boken/opplegget også kunne brukes til flere enn bare døveforeninger, men da i samarbeid med NDF. Kursvirksomheten som døveforeningene har ansvar for, hører inn under Kompetanse Norge. Voksenopplæring som underviser døve innvandrere, hører også inn under Kompetanse Norge. Lærere i grunnskole og videregående skole, som skal undervise i tegnspråk til døve og/eller hørende, hører inn under Utdanningsdirektoratet. Foreldre som får tegnspråkopplæring på grunn av sine døve barn, er i kursopplegget under Statped. Mange tegnspråktolk-studenter som begynner på høyskole eller universitet, har lite eller ingen tegnspråkkunnskaper. Vi ser her at det trengs tegnspråkopplæring helt fra bunnen av.

Men opplæring pr i dag gir svært ulike varianter og kan skape vanskeligheter dersom en kursdeltaker flytter over til et annet kurs et annet sted i landet. Det trengs et felles system av tegnspråkopplæringen. NDF har planer om å ha en boklansering i mai 2020 og vil invitere kunnskaps- og integreringsdepartementet, direktorater og kulturdepartementet (som har ansvar for språkloven) og flere aktører til lanseringen. Nå som vi er midt i koronavirusperioden – kan det oppstå noen endringer i videre plan som vi ikke kan råde over.

Lærerveiledning på tegnspråk er ikke ferdig ennå, og det må gjøres noe for å skape trygghet og heve faglig kunnskap blant tegnspråklærere. Det er nødvendig å jobbe videre med å lage lærerveiledning omgående, som legges ut på www.ts-kurs.no. Det er behov for å kurse tegnspråklærere som døveforeninger (med hjelp av NDF) skal gjennomføre. Prosjektleder vil da stille opp i disse kursene og på sikt lære opp en eller flere andre lærere som skal undervise/veilede de andre tegnspråklærere.

Dette prosjektet er støttet av
Stiftelsen Dam og
Norges Døveforbund.

Kursbok på 200 sider

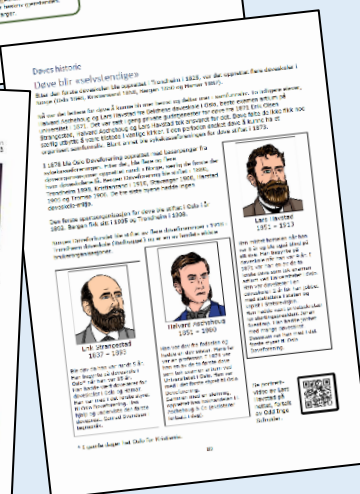
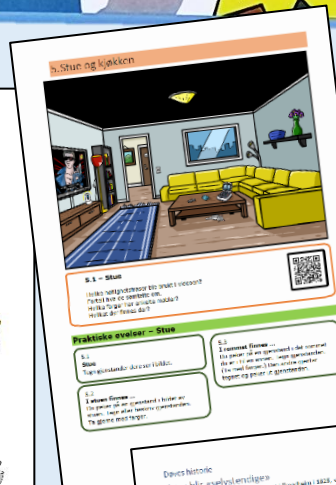
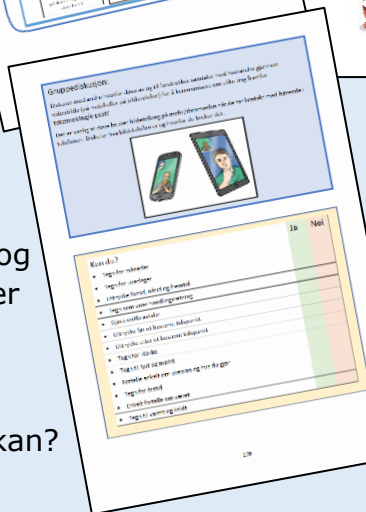
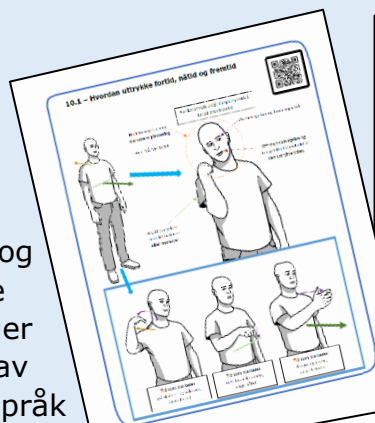
Over 400
nydelige
illustrasjoner

139 QR-koder
til videoklipp

52 enkle og
tydelige
forklaringer
for bruk av
norsk tegnspråk

Over 300 øvelses- og
diskusjonsoppgaver

Test om du kan?

16 sider om
døves kultur og historie